

BESETOHA

THAM GIA VÀO DIỄN ĐÀN CỦA 4 ĐẠI HỌC CHỦ CHỐT ĐÔNG Á BESETOHA LÀ MỘT PHẦN TRONG CHIẾN LƯỢC QUỐC TẾ HÓA CỦA ĐHQGHN. ĐẾN VỚI DIỄN ĐÀN 4 GIÁM ĐỐC LẦN NÀY ĐƯỢC TỔ CHỨC TẠI BẮC KINH (BEIJING), TRUNG QUỐC THÁNG 11/2008, GS.TS MAI TRỌNG NHUẬN, GIÁM ĐỐC ĐHQGHN ĐÃ PHÁT BIỂU BÀI "TÍNH HÀI HÒA TRONG VĂN HÓA - VĂN MINH, NỀN THỊNH VƯỢNG CHUNG VÀ VAI TRÒ CỦA GIÁO DỤC ĐẠI HỌC". BẢN TIN ĐHQGHN XIN TRÂN TRỌNG GIỚI THIỆU TỚI BẠN ĐỌC BÀI PHÁT BIỂU NÀY.

BESETOHA là diễn đàn của 4 đại học chủ chốt Đông Á - bao gồm Đại học Beijing (Trung Quốc), Đại học Seoul (Hàn Quốc), Đại học Tokyo (Nhật Bản) và Đại học Quốc gia Hà Nội (Việt Nam) - gặp nhau để bàn về những vấn đề hiện tại và định hướng về giáo dục đại học, khái niệm giáo dục và văn hóa giáo dục.

Khởi đầu chỉ là một số nội dung học thuật được khơi nguồn từ ý tưởng về sự tương đồng văn hoá giữa các nước Đông Á, nhưng trong quá trình thảo luận các học giả đã đi tới nhận thức quan trọng là bốn đại học nên duy trì thường xuyên các cuộc gặp gỡ và trao đổi không chỉ của các chuyên gia mà cả các nhà quản lý. Từ sau hội nghị này, một quan hệ có tính liên kết giữa bốn đại học được hình thành. Theo đó, hội nghị sẽ được tổ chức định kỳ hàng năm lần lượt tại các đại học dưới hình thức Diễn đàn của giám đốc 4 đại học kết hợp với các hội thảo khoa học chuyên đề. Cho đến nay, Diễn đàn Giám đốc bốn đại học chủ chốt Đông Á đã trải qua 10 lần hội nghị.

CÁC KỶ HỘI NGHỊ CỦA BESETOHA

BESETOHA I

Thời gian: 27/11/1999

Địa điểm: Đại học Tokyo (Nhật Bản)

Chủ đề: Phía sau một khái niệm mới về văn hóa giáo dục - Sự phục hưng văn hóa trong giáo dục đại học ở Châu Á.

BESETOHA II

Thời gian: Ngày 4 - 5/11/2000

Địa điểm: Đại học Bắc Kinh (Trung Quốc)

Chủ đề: Nguyên lý kinh tế trong sự du nhập của văn hóa phương Tây vào Đông Á; Khả năng cho một nền văn hóa giáo dục chung giữa các đại học.

BESETOHA III

Thời gian: Ngày 24 - 25/11/2001

Địa điểm: Đại học Quốc gia Hà Nội (Việt Nam)

Chủ đề: Các giá trị Đông Á và vận dụng các giá trị Đông Á trong giáo dục đại học.

BESETOHA VI

Thời gian: Ngày 21 - 23/11/2004

Địa điểm: Đại học Bắc Kinh (Trung Quốc)

Chủ đề: Mối quan hệ giữa giáo dục đại học và phát triển văn hoá - văn minh ở Đông Á.

BESETOHA VII

Thời gian: Ngày 27 - 29/11/2005

Địa điểm: Đại học Quốc gia Seoul (Hàn Quốc)

Chủ đề: Phát triển bền vững ở Đông Á; Vai trò của bốn đại học Đông Á.

BESETOHA VIII

Thời gian: Ngày 3 - 4 /11/2006

Địa điểm: Đại học Quốc gia Hà Nội (Việt Nam)

Chủ đề: Đa dạng văn hóa và phát triển bền vững; Vai trò của giáo dục đại học.

BESETOHA IX

Thời gian: Ngày 11 - 12/11/2007

Địa điểm: Đại học TOKYO (Nhật Bản)

Chủ đề: Đa dạng văn hóa và giáo dục đại học.

BESETOHA X

Thời gian: Ngày 6 - 8/11/2008

Địa điểm: Đại học BẮC KINH (Trung Quốc)

Chủ đề: Sự hài hòa của các nền văn minh & thịnh vượng chung - Giá trị toàn cầu & xu thế phát triển

>> B.T

VAI TRÒ CỦA GIÁO DỤC ĐẠI HỌC VỚI SỰ HÀI HÒA TRONG VĂN HOÁ - VĂN MINH, & THỊNH VƯỢNG CHUNG

BESETOHA

Có thể nói trên thế giới có bao nhiêu quốc gia, bao nhiêu dân tộc, bao nhiêu con người thì có bấy nhiêu ước mơ, khát vọng, nhưng sự thịnh vượng có thể xem là khát vọng chung nhất, cao đẹp nhất của toàn nhân loại trong mọi thời đại. Trong quá khứ cũng như hiện nay, mỗi dân tộc đều có một con đường phát triển riêng đi tới sự thịnh vượng. Điều cần phải nhấn mạnh ở đây là: quan niệm của mỗi dân tộc và của mỗi nhóm người, mỗi thời đại khác nhau về sự thịnh vượng không phải lúc nào cũng giống nhau.

Tuy nhiên, nói theo cách của Thomas Friedman, thế giới lại đang trở nên “phẳng” hơn bao giờ hết. Thế giới phẳng đó đã góp phần làm cho các dân tộc, các nhóm xã hội, các nền văn hóa và văn minh xích lại gần nhau hơn. Đó chính là xu thế tất yếu trong lịch sử tiến hóa của xã hội loài người. Đây là điều kiện hết sức thuận lợi để các dân tộc chia sẻ các giá trị văn hóa, các cơ hội phát triển, cùng nhau đương đầu với những thách thức mang tính toàn cầu và cùng tìm ra lộ trình phát triển bền vững để tiến tới một nền thịnh vượng chung dựa trên một đại cảnh văn hóa hài hòa, thống nhất trong đa dạng.

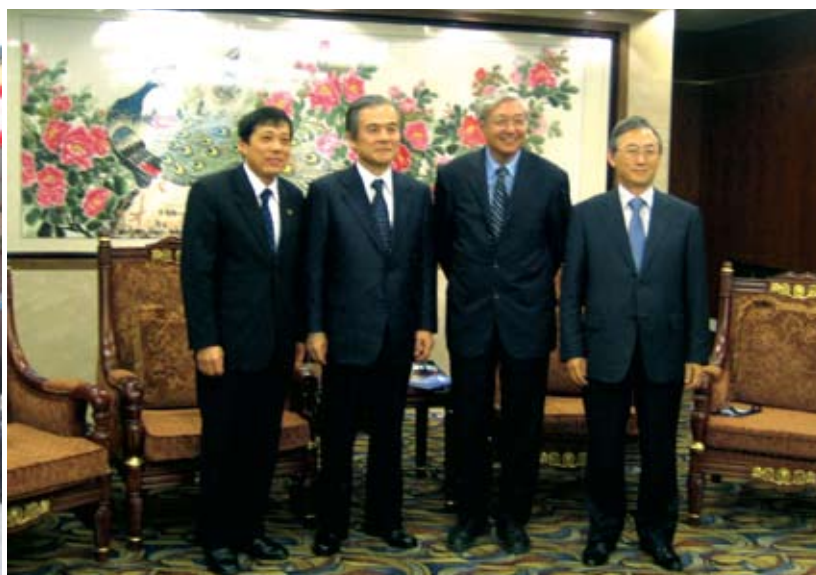
Trong suốt hàng nghìn năm lịch sử, khu vực Đông Á (bao gồm cả Đông Bắc Á và Đông Nam Á) luôn luôn là một không gian văn minh – văn hóa đặc biệt của nhân loại. Nhìn chung, các nghiên cứu về khu vực này đều thừa nhận rằng “Đặc tính Đông Á” nổi trội và phổ quát nhất là việc đề cao tính cộng đồng, thể ứng xử

dung hòa (với cả tự nhiên và xã hội) và con đường phát triển tiệm tiến, trung dung, tránh các xu hướng cực đoan, nhằm đạt tới nền thịnh vượng dựa trên sự đồng thuận cao của một xã hội hài hòa. Đây là những giá trị đã được các cộng đồng dân tộc ở khu vực Đông Á tiếp nhận và thấu hiểu thông qua triết lý của Nho giáo, Đạo giáo, và của cả Phật giáo đại thừa. Những “đặc tính Đông Á” nói trên chính là một thế mạnh, một cơ sở vững chắc để ngày nay các dân tộc trong khu vực cùng phấn đấu xây dựng một nền thịnh vượng chung, hài hòa, hiện đại, vừa có khả năng hội nhập, vừa có khả năng cạnh tranh cao trên thế giới.

Tuy nhiên, trong khi chỉ ra tính ưu việt của những “đặc tính Đông Á”, cần nói ngay rằng bản thân những “đặc tính” đó cũng có những khía cạnh hạn chế của nó. Việc đề cao tính cộng đồng thường dẫn tới hạ thấp giá trị của những sáng tạo mang tính đột phá của cá nhân; thể ứng xử dung hòa và con đường phát triển tiệm tiến không khuyến khích cạnh tranh; sự “an phận thủ thường” từng dẫn tới “giác ngủ ngàn năm” trì trệ, lạc hậu của cả khu vực Đông Á và hậu quả là nhiều nước đã từng bị xâm thực và lệ thuộc vào phương Tây trong thời kỳ cận đại.

Ngày nay, có thể hình dung các dân tộc Đông Á đang tham gia vào quá trình toàn cầu hóa vừa với nhiều ưu thế vượt trội, vừa bị những hành trang nặng của quá khứ. Thêm vào đó là những tác động tiêu cực của quá trình phát triển trong những thập kỷ gần đây, như sự bùng nổ

“*Giáo dục đại học cần chú trọng góp phần làm sáng tỏ những đặc trưng tiêu biểu, tích cực của nền văn hóa, văn minh dân tộc trong khung cảnh của không gian văn hóa, văn minh Đông Á*”

dân số kèm theo đó là sự phổ biến của tình trạng đói nghèo ở một số khu vực; là sự tàn phá, hủy hoại môi trường sống, làm cạn kiệt tài nguyên và làm cho trái đất nhỏ lại như Giáo sư Komiyama vừa nhấn mạnh, bởi chiến lược phát triển không bền vững; là hậu quả nặng nề của các cuộc chiến tranh và xung đột trong suốt thế kỷ 20...

Để đi tới nền thịnh vượng chung hài hòa và bền vững, trong bối cảnh thời đại ngày nay giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng có sứ mệnh và vai trò nền tảng. Các tuyên bố của UNESCO về giáo dục từng chỉ ra mục tiêu của giáo dục trong thời đại hiện nay là: học để biết (learn to know), học để làm việc (learn to do), học để chung sống (learn to live together) và học để làm người (learn to be). Đặt trong bối cảnh phát triển hiện nay, tôi cho rằng những mục tiêu nói trên có thể được cụ thể hóa thành một số định hướng lớn – nhìn dưới góc độ văn minh – văn hóa Á Đông như sau:

Thứ nhất, giáo dục đại học cần góp phần tích cực vào việc làm sáng tỏ những đặc trưng tiêu biểu, tích cực của nền văn hóa, văn minh dân tộc trong toàn cảnh không gian văn hóa, văn minh Đông Á. Trong đó, tính ưu việt của văn minh Đông Á có thể và cần phải được phát huy mạnh mẽ, trở thành những thế mạnh vượt trội trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay. Tuy nhiên, trước hết các dân tộc Đông Á phải có nhận thức mang tính khoa học và đầy đủ về chính bản sắc và truyền thống của mình. Chỉ có trên cơ sở đó chúng ta mới tránh khỏi những ngộ nhận, phát huy được những yếu tố tích cực của nền văn minh, văn hóa dân tộc.

Thứ hai, giáo dục đại học cần góp phần chỉ ra một

cách đúng đắn những mặt hạn chế, tiêu cực của nền văn hóa, văn minh dân tộc mình nói riêng và nền văn hóa, văn minh Đông Á nói chung. Xin được nhắc lại một kinh nghiệm lịch sử: vào cuối thế kỷ 19 và đầu thế kỷ 20, đối diện với nguy cơ bị xâm thực bởi chủ nghĩa tư bản phương Tây nhiều bậc thức giả ở Đông Á như Khang Hữu Vi (K'ang Yu-wei - 康有为), Lương Khải Siêu (Liang Ch'i-ch'ao - 梁啟超), Fukuzawa Yukichi, Phan Bội Châu... đã từng xem xét lại toàn bộ di sản văn minh, văn hóa và nền giáo dục truyền thống Á Đông và đã phê phán một cách hệ thống, sâu sắc những mặt hạn chế tiêu cực của nền văn hóa, văn minh truyền thống. Chính sự nghiên cứu có tinh phê phán của những trí thức cấp tiến này đã mở đường cho những trào lưu cải cách mạnh mẽ. Cho dù nỗ lực duy tân, cải cách thời đó chỉ đạt được thành công ở Nhật Bản, thì tư tưởng của những nhà cải cách đó vẫn tiếp tục là một mẫu hình quan trọng cho thái độ của chúng ta trong ứng xử đối với di sản văn minh, văn hóa truyền thống.

Thứ ba, giáo dục đại học là bậc học cao nhất ở tất cả các nước với định hướng nghề nghiệp và định hướng học thuật ngày càng chuyên biệt và sâu sắc. Tuy nhiên, để giáo dục đại học thực sự trở thành con đường tin cậy dẫn dắt các dân tộc Đông Á đi tới nền thịnh vượng chung trong sự hài hòa, bền vững thì nó còn cần phải dựa vững chắc trên những triết lý giáo dục hiện đại. Cơ sở của triết lý đó là những giá trị văn hóa, văn minh truyền thống được nhận thức và chuyển tải theo tinh thần của thời đại toàn cầu hóa và kinh tế tri thức. Do vậy, giáo dục đại học cần nghiên cứu để cung cấp cho thế hệ trẻ các nước Đông Á cơ sở khoa học và nhân văn để

“ *Sứ mệnh thiêng liêng cao cả nhất của giáo dục là học để làm người* ”

BESETOHA

họ tự xây dựng cho mình những thế ứng xử phù hợp trong tiếp xúc, giao lưu và tiếp nhận những giá trị văn hóa, văn minh của nhân loại. Trên thực tế, sự phát triển của thế giới và của từng dân tộc đang đặt ra hàng loạt vấn đề có tính phức tạp cao, người ta không thể giải quyết chúng nếu chỉ dựa trên những giải pháp chuyên biệt, mang tính tình thế, ví dụ: vấn đề bảo vệ môi trường, vấn đề biến đổi khí hậu, phát triển bền vững, cuộc đấu tranh chống khủng bố quốc tế, giải quyết khủng hoảng, giải quyết nạn đói nghèo như Giáo sư Komiyama vừa phân tích... Đó là những vấn đề đòi hỏi cách tiếp cận liên ngành và để giải quyết chúng thì cần có sự hợp tác của nhiều quốc gia, dân tộc, trong đó có bốn nước Đông Á chúng ta. Vì vậy, giáo dục, ngoài nhiệm vụ trang bị cho thế hệ trẻ các kiến thức theo kiến trúc mới và kỹ năng (learn to know and learn to do), còn cần phải chuẩn bị cho họ hành trang tinh thần để chung sống với nhau, chia sẻ các giá trị, chia sẻ các nguồn lực, các cơ hội phát triển và cùng nhau giải quyết các vấn đề phức tạp trên phạm vi toàn cầu (learn to live together) khi mà trái đất đang nhỏ lại, thế giới đang kết nối và “phẳng” hơn. Chỉ có như vậy, giáo dục mới có thể hoàn thành được sứ mệnh thiêng liêng, cao cả nhất của nó: học để làm người (learn to be), làm người hạnh phúc như Giáo sư Lee Jang Moo vừa đề cập..

Từ nhiều năm qua, bốn đại học Đông Á – BESETOHA đã có nhiều hoạt động góp phần vào sự phát triển hài hòa và lâu bền của từng quốc gia, cũng như khu vực. Để đưa các hoạt động lên tầm cao mới và hiệu quả hơn, tôi xin đề xuất bốn đại học chúng ta cùng nhau xây dựng và thực hiện các chương trình chung: chương trình đào tạo BESETOHA, chương trình nghiên cứu BESETOHA (trong đó có Trung tâm BESETOHA về ứng phó với thảm họa, khủng hoảng như Giáo sư Lee Jang Moo đề xuất), chương trình học giả BESETOHA, chương trình trao đổi sinh viên BESETOHA... Tiếp đó là xây dựng chương trình BESETOHA mở rộng với sự tham gia của các đại học lớn khác tạo nên một mạng lưới đại học tích hợp trên toàn cầu góp phần thúc đẩy giao lưu, hài hòa văn hoá, văn minh, đào tạo nhiều nhà khoa học, lãnh đạo, quản lý tài năng; những người vừa biết phát huy văn hoá nhân loại, vừa phát huy

“ *Giáo dục đại học cần góp phần chỉ ra và làm sáng tỏ những mặt hạn chế, tiêu cực của nền văn hóa, văn minh dân tộc nói riêng và nền văn hóa, văn minh Đông Á nói chung* ”

được những nét độc đáo của dân tộc mình, phấn đấu vì sự thịnh vượng và phát triển bền vững của mỗi quốc gia, khu vực và nhân loại. Xin được coi định hướng đó là một trong những sứ mệnh của BESETOHA chúng ta.

Nhận thức được tầm quan trọng của các vấn đề trên, ĐHQGHN trong hoạt động của mình, luôn cố gắng nâng cao chất lượng trong đào tạo và nghiên cứu khoa học hướng tới trình độ quốc tế, đặc biệt chú trọng việc nghiên cứu và giảng dạy những giá trị và bản sắc của văn hoá, môi trường và phát triển bền vững, bao gồm cả những nét tương đồng và khác biệt giữa đất nước mình và nhân loại; giáo dục sinh viên biết cảm nhận những giá trị văn hoá truyền thống của dân tộc mình, đồng thời cũng biết trân trọng, tiếp thu và học hỏi những giá trị văn hoá tốt đẹp của các dân tộc khác. Chúng tôi đã và đang đẩy mạnh hợp tác quốc tế, trao đổi cán bộ, sinh viên với các Đông Á và nhiều đại học khác. Chúng tôi tin tưởng rằng, sự hợp tác hiệu quả giữa các đại học trong mạng lưới BESETOHA, mà trước hết là việc bắt đầu triển khai bài giảng điện tử chung giữa bốn đại học về nhiều chủ đề, trong đó có chủ đề về phát triển bền vững, thích ứng với biến đổi khí hậu mà Giáo sư Komiyama đề xuất, nhất định sẽ góp phần xứng đáng vào sự phát triển của bốn quốc gia, cùng hướng tới mục tiêu chung là xây dựng một nền thịnh vượng chung dựa trên sự phát triển bền vững và hài hòa. Đó chính là con đường hướng tới sự thăng hoa của nền văn minh Á Đông trong thế kỷ 21.

>> GS.TS MAI TRỌNG NHỤN

>> Ảnh trong bài: Lãnh đạo 4 đại học chủ chốt Đông Á tại Bắc Kinh ngày 7/11/2008 - Ảnh: NGUYỄN ANH THU